

Ewa Ihnatowicz
Zakład Literatury i Kultury 2 połowy XIX wieku
Instytut Literatury Polskiej
Wydział Polonistyki UW

Warszawa, 5.03.2018

OPINIA o rozprawie doktorskiej
mgr Katarzyny Lesicz-Stanisławskiej
pt. "Drogi od naturalizmu. Proza Adolfa Dygasińskiego"

Sformułowanie "drogi od naturalizmu" w tytule rozprawy oznacza, że Autorka przyjmuje naturalizm w twórczości Adolfa Dygasińskiego za punkt wyjścia. Dotychczasowa literatura przedmiotu w zupełności na to pozwala, bowiem wielu badaczy rozważało przypadek Dygasińskiego w kontekście naturalizmu Emila Zoli, utrwalając w historii literatury przekonanie, że w polskim naturalizmie Dygasiński jest jednym z najważniejszych pisarzy. Interpretatorów niepokoiły te utwory Dygasińskiego,, które, jak się wydawało, stanowiły odstępstwo od naturalizmu. Te "odstępstwa" uważano za przejaw niekonsekwencji artystycznej lub rozczarowania naturalizmem, a czasem za porażkę artysty zdominowanego przez pedagoga i społecznika. Badawczą intencją Doktorantki jest przywrócenie spójności i konsekwencji twórczości Dygasińskiego przez pokazanie, że to naturalizm umożliwił pisarzowi takie pomysły i przedsięwzięcia literackie, które nie mieszczą się w naturalistycznej poetyce. Autorka podziela przekonanie wyrażane w nowszych badaniach nad twórczością Dygasińskiego, że jest to pisarz oryginalny, wybitny, nowoczesny, ponadlokalny w czasie i przestrzeni. Rozprawa dostarcza temu kierunkowi myślenia nowych wątków i nowej argumentacji.

Z bogatej twórczości Dygasińskiego Doktorantka wybrała te utwory, których akcja dzieje się poza miastem, a więc na polskiej wsi, w przestrzeni rodzimej natury (lasy, pola), w przestrzeni obcej oraz w przestrzeni fantastycznej. Są to przede wszystkim powieści, wsparte wybranymi opowiadaniem, oraz nowatorskie baśnie. Niezbywalnym kontekstem są te teksty publicystyczne, podróżnicze, krytyczne i pedagogiczne Dygasińskiego, które mogą być czytane razem z utworami literackimi jako ich rewers. Badaczka przywołała również utwory innych pisarzy, które z różnych powodów stanowią bliskie konteksty dla prozy Dygasińskiego. Interpretacje ujawniające tę kontekstowość wzbogacają argumentację i jeszcze bardziej uwyrażniają poszczególne wątki przewodu myślowego rozprawy.

Konstrukcja pracy opiera się na problematyzacji materiału. Po stosownych wyjaśnieniach wstępnych następuje rozdział dotyczący różnych społecznych "kwestii ludowych" podnoszonych w publicystyce epoki i w krytyce literackiej w związku z tematem i bohaterem ludowym w literaturze, a więc przede wszystkim problemy własności ziemi i stosunku do ziemi oraz emigracji chłopskiej. Punktem odniesienia dla utworów literackich Dygasińskiego jest jego projekt "pracy krajowej". Kontekstem – utwory Marii Konopnickiej i Wacława Sieroszewskiego. W drugim rozdziale Autorka rozważa zagadnienie "języków wsi" w beletrystyce o wsi. Chodzi przede wszystkim, choć

2

nie tylko, o gwarę jako tworzywo literackie oraz o sposoby ujawniania, przedstawiania i wyrażania ludowego światopoglądu. Kontekstem są pisma Władysława Reymonta. Trzeci rozdział jest poświęcony nowatorskiemu projektowi literackiemu Dygasińskiego, związanemu z pojmowaniem baśni jako gatunku zanurzonego w kulturze ludowej. Kontekstem są utwory Konopnickiej, Sieroszewskiego i Jana Grabowskiego

Ulokowanie tematu w badaniach literackich, przyjęty sposób jego realizacji oraz konstrukcję przewodu myślowego – uważam za właściwe. Literatura przedmiotu jest bardzo bogata, a przy tym dobrana funkcjonalnie i ekonomicznie. Wykorzystanie tej literatury – kompletne i odpowiednie. Postawienie badawczych pytań wynika z dotychczasowego stanu badań i posuwa je (badania) dalej, tak jak powinno być w pracy naukowej. Dobór materiału badawczego jest uzasadniony. Przewód myślowy moim zdaniem został przeprowadzony sprawnie, poprawnie, logicznie i przekonująco, a podsumowany w zakończeniu pracy.

Praca mgr Katarzyny Lesicz-Stanisławskiej "Drogi od naturalizmu. Proza Adolfa Dygasińskiego", napisana pod moją opieką naukową, spełnia warunki pracy naukowej i pracy dyplomowej na studiach doktoranckich. Dlatego przyjąłem ją jako rozprawę doktorską, podstawę do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ewa Ihnatowicz